

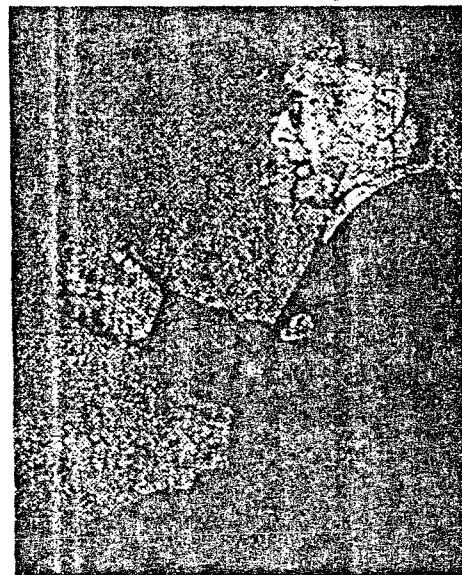

Med utgangspunkt i Adresseavisens arkiv siden det første nummer fredag 3. juli 1967, går journalist ODDVAR VALSTAD vår spennende historie nærmere etter i sømmene.

En av nazitidens mest særpregede personligheter i Trøndelag var «biskop» Einar Lothe. Hans liv og levned var i den grad lite verdig en prest, at selv NS-medlemmer reagerte og sendte klager på «biskopen», som aldri ble ordinert, men som fortsatte sin konstitusjon år etter år. Han kunne dog brukes av NS «i forskjellige høve», og opptrådte både i hirduniform, som angiver – og misbrukte Nidarosdomens prekestol til forherligelse av Quisling, Hitler og nordmenns deltakelse i krigen på fiendens side.

KARAKTERISTIKKEN av Nidaros-«bispens» er hentet fra en omtale i Adresseavisen før lands-saksaken mot Lothe skulle opp for Frostating lagmannsrett i september 1946. Einar Lothe var født i Volda i 1896, og tok teologisk embetseksamen i 1920. Stiftskapellan i Hålogaland bispedømme til 1922, sogneprest i Øksnes i Vesterålen til 1937 og prost i Hadsel i Vesterålen fra 1938.

Han var medlem av NS fra 28. september 1940 til tyskerne kapitulerte i 1945. Presseleder i Vesterålens krets av NS og tingmann i Hadsel herredsting. Her var

«Biskop» Einar Lothe i forhørsretten. Faksimile fra Adresseavisen 21. september 1946.

han bli a. med og bevilget 1000 kroner til Den norske legion. Han drev propaganda for fienden, for NS og nordmenns deltakelse i krigen på fiendens side i skrift, taler og på annen måte.

I 1941 deltok han i stiftelsen av en studiering for medlemmer av NS i distriktet Stokmarknes-Steilo. Han ble formann for denne studieringen, og holdt taler om «Den nye tid» og «Føreten». Videre holdt han taler i Hadsel lag av NS om «Norges gjenreisning». Her fremhevet han betydningen av samarbeidet med fienden, forfattet og undertegnet et «Opprop til befolkningen i Vesterålen».

Her søkte han å hisse opp nordmenn mot Norges allierte i krigen, og oppfor-

Slik var det

Nazi-«biskopen»

var en medvirkende årsak til at pastor Fjær og pastor Hauge ved Domkirken ble forvist til leiren på Helgøya. Lothe suspenderte i november 1943 Kåre Storås fra stillingen som klokker ved Domkirken, på grunn av Storås' innstilling til NS. Klokker Storås ble som følge av Lothes klage til departementet avsatt i juni 1944 og arrestert i oktober samme år. Storås skulle senere henrettes, men slapp som ved et under fra det.

I mai 1943 sendte Lothe anmeldelse mot sogneprest Rein på Hitra til Statspolitiet. I september samme år skrev Lothe til Kirkedepartementet og bad om at pastor Kringen måtte bli nektet oppholdstillatelse i Snåsa, med den følge at Kringen ble forvist derfra.

Videre skrev Lothe til Statspolitiet og anmodet dem om å foreta undersøkelser i anledning av pastor Hatlebrekkes virke i Åfjord, anmeldelse til Statspolitiet mot pastor Lyngar i Meråker, sogneprest Overå i Aure og sogneprest Lerheim Pedersen i Surnadal, som Lothe mente burde bli avhørt «på bredest mulig basis». Lothe sendte også anmeldelse mot sogneprest Tangvik i Hegra, m.v.

For dette, og en hel del andre ting, måtte Einar Lothe stå til rette i Frostating lagmannsrett. Forhandlingene tok til fredag 20. september 1946.

Retten ble administrert av lagdommer Tharum, med lagdommer Backer og Ruth Sørensen Bie som juridiske medkommere. Lagretten besto forøvrig av brukseier O. Bjørnli, Soknedal, postfører Johan Linge, Trondheim, småbruker John P. Sundseth, Hølanda og provisor Sigrud Hoem, Trondheim. Aktor, statsadvokat Meland, og som tiltaltes forsvarer, overrettsakfører R. Gundersen, Tynset. (Nærmere omtale av rettsaken kommer i rammen «Fra Adresseavisens spalter» i hovedavisen.)

dret befolkningen til å melde seg inn i NS. Han bestilte særtrykk av oppropet, og distribuerte dette rundt i Vesterålen, likesom han lot oppropet innrykke i Vesterålens Avis.

I februar 1942 begynte Einar Lothe sin virksomhet i Trøndelag. Da ble han av Quisling ble ulovlig konstituert som sogneprest i Domkirkens menighet og prost i Nidaros domprosti – like etter at den lovlige sogneprest var ulovlig fjernet av NS. Lothe fungerte ulovlig som biskop i Nidaros bispedømme fra våren 1942 til kapitulasjonen. Den lovlige biskop var, som følge av overgrep fra NS, blitt nødt til å legge ned sitt embete.

Lothes rapporter til Kirkedepartementet